

Tavaszz . . .

Este még esőt szítáló köd volt és mindenütt sár . . .
Halott szobák ezer ijesztő árnya együtt nőtt a csenddel, s apró
esőcseppek koppantak az ablaküvegen . . .

Hosszúra nyúlott utolsó, busult éjjele a télnek hajnalba
málott, s ma: Igéret, jót, szépet ígérő, tiszta, gloriás Élet lüktet
végig az álmos földön: a Tavasz.

Tárt ablakomból nézem a tavaszra ébredt várost, ezüstös
szalagját a kék Dunának, karcu tornyokat, ivelt hidakat, a millió
aranszikkát, vidám sietést, felszálló tarka embernevetést . . .

Nézem a tavaszra ébredt várost, s a messzeséget, resz-
ketve sejtett, kéltő, aranyló erdélyi hegyeket . . .

. . . Kicsi, bogárhátú házak ablaka nyílik, muskátli hajt ki
zölden . . . izmos legénykarok daloló vig kedvvel új Életet hasi-
tanak rozsdás ekevassal elhagyott tarlókon . . . Hamvas lány-
arcok kipirulnak üdétisztán és egyre csillogóbb, egyre több szépet
lát a szem . . . odahaza . . . A messzeségben tornyosuló kékesen
sárga hegyek mögött, álomréteken, friss, rohanó vizek partján . . .
— *egyetlen, örök Tavaszmezőnkön . . . Szamos.*

Kommentár nélkül . . .

Az „Aurora” romániai napilap 1921. dec. 28.-i számából:
„A *Kisinaui Szigurancă* vezetője, *Husarescu* 1920. nyarán
a parlamenti vizsgáló bizottság előtt hivatalosan kijelentette, hogy
az ő börtönében kinozzák legkevésbé az áldozatokat. Ugyan-
ekkor alábbiak történnek a körletében —

Greco detektív főnök tüzet rakott a *Szigurancă* földalatti
helyiségében, a tüzre mosdótálat tett, s arra kényszerítette a
szerencsétlen kihallgatottakat, hogy a forró tálon üljenek, míg
be nem vallják mindazokat a bűnöket, amikkel vádolták őket. Ez
a kihallgatás háromnegyed óráig tartott.

Egy cellában nyolc férfit és nyolc lányt találtunk bezárva.
A lányok haja össze-vissza volt tépve, s keblük fekete volt az
ütésnyomoktól. Éjjel *Greco* vezetése alatt a *Szigurancă* ügynökei
erőszakot követtek el a nőknél:

Ugyanitt egy kinzási módot „Krisztus feltámadásának” ne-
veztek el hivatalosan. Száznál több áldozatot hallgattak így ki. Az
eljárás abból áll, hogy tüket tűzön izzóvá hevítenek, azután a
kihallgatottak körme alá verik. Ezután a szerencsétlen körmét az
ajtó sarkához szorítják. Öt órás kinzás után egy nagy terembe
viszik őket, hol két-két katona szuronya hegyét az áldozat hóna
alá szurja és felemeli őket egy méter magasságra, a harmadik
katona pedig a mellüknek szegzett szuronnal tartja őket egyen-
súlyba. Ezalatt a detektívek homokkal töltött gumibotokkal verik
arcukat, szemüket. Ezt a kinzási módot nevezik hivatalosan
„Krisztus feltámadásának.”

A *tighinai Szigurancă*-n a következő kinzások folynak: az
áldozatokat arccal a földre fektetik, fejüket és lábukat csendörök
fogják le, a detektívek pedig izzó szuronyhegygel bélyegzik meg
hátukat, a megperzselt húsról pedig só és törött paprikát hinte-
nek. Ugyanott egy kinzó kamrának padlója felfelé álló hegyű
szegekkel van kiverve és ezen sétáltatják a letartóztatottakat
mezítláb. Mikor aztán véresen összeesnek, sós vízzel telt kádakba
dugják a megkínzottakat. Ugyanitt a férfi foglyokon oly kinzáso-
kat is követnek el, melyeket még idézetként sem közölhetünk.

Zanăiban hanyatt fektetik a foglyokat, mellükre egy vas-
tag tölgyfalapott illesztenek s ezt addig ütik kalapáccsal, míg az
áldozatok száján ömleni kezd a vér. Ez a módja a kinzásnak
— mint mondják — praktikus értékű, mert nem látszik meg az
ütlegetések helye.

Az olyan foglyokat, akiktől megakarnak szabadulni, azzal
az ürüggyel, hogy Oroszországba küldik őket, elviszik a Dnyesz-
terhez s előbb aláírattva velük a következő nyilatkozatot:

Alulírott egész letartóztatásom ideje alatt jól bántak,
ma pedig átkeltem ponton és átadtam a szovjet-
hatóságoknak. Aláírás. —

föbelövik és a Dnyeszterbe dobják.”

IRODALOM.

A magyar művelődéstörténet újabb irodalmából.

— Uj megállapítások az Árpád-kori művelődéstörténelemben. —

(Folytatás.)

Eppen ezek az adatok vezettek rá bennünket an-
nak fölismerésére, hogy mennyire tévedett már Kézai,
mikor a várjobbágyokat Szent Istvántól vár földdekkel,
mint hűbérrel megajándékozott szegény magyar ne-
meseknek mondta; s hogy mennyire tévedett az eddigi
magyar történetírás, mikor általában az egész vár-
ispánsági és vármegyei rendszer megteremtését Szent
Istvánnak tulajdonította. A nádor, ispán, megye, ud-
varnok, tárnok, pohárnok stb. nevek kétségteljesül szláv
eredetűek. A comes palatii, comes, comitatus vagy
parochia, minister, curtis stb. nevek pedig a Nagy
Károly-féle frank társadalom életében szokásos latin
nevek. Ha Szent István alapítja meg a vármegyei szer-
vezetet és udvara főtisztségeit, akkor miért használ
szláv neveket s hogyan párosítja ezeket frank nevek-
kel? Nagy Károly idejében még erős a frank királyi
gazdálkodás és államának tisztjei, vitézei tulajdon-
képpen uradalmi tiszték és fegyveresek; ezek tették
a trónra emelkedett udvarnagyi származású Pippini-
dák igazi erejét és támasztékát. De darabokra tört a
frank birodalom, mikor Nagy Károly fiai és unokái a
királyi uradalmak tisztjeit öröklő hűbéresekké tették.
A hűbériség elterjedt már a keleti frank területen, a
frank, szász, sváb, bajor részekre töredezett Német-
országban is. Szent István törvényeiben nem a kora-
beli Ottók és bajor Henrik államából veszi a mintát,
hanem a kétszáz évvel régiebb Nagy Károly-féle gaz-
dálkodás elveit rendeli el. Nem ismeri a hűbéri birtok
megkötöttségét és a tisztségek hűbéri öröklését, ha-
nem még a királyi adományokra nézve is biztosítja
a természetes öröklés vagy a szabad rendelkezés elvét,
az ispánságok öröklését pedig kizárja a lehetőségek
közül. A kik Szent Istvánt körülvették, azok nem vol-
tak történettudósok, kik kétszáz éves szokásokat és
elveket kutattak volna föl; azok csak a saját koruk
szokásaiból vehettek tanulságokat és mintákat. Szent
István összes törvényeiben, 55 cikkelyben csupán öt
cikkely nyugati átvétel: kettő Nagy Károly előtti,
I. Adrián pápa 785. évi rendeletéből való s az egyházi
bíráskodásra vonatkozik, kettő a 847. évi mainzi zsi-
nat határozataiból az egyházi vagyon sérthetőségét
biztosítja, egy a gyujtogatásra bajor szokásokra emlé-
keztető büntetést szab. Ám ezeket Szent István meg-
találhatta a pannoniai keresztény papoknál is, kik nem
pusztultak ki teljesen a magyar honfoglalással, amint
a keresztény régi lakosság sem semmisült meg a
Dunántúli részen. Bizonyos, hogy Szent Istvánnak és
atyjának okvetlen szüksége volt jelentékeny fegyver-
es erőre, hogy itt a magyarok fölkeléseivel szemben
mindjárt és főképp kezdetben megvédhessék a kihívó
nagy ujitást, a keresztény hűterjesztést és a régi törzs-
szövetségi alkotmány s főtisztségek átalakítását.

Honnan vették Gyézsza fejedelem és a „gyerek”
István a sikeres harchoz szükséges fegyvereket? Sok
magyarra nem támaszkodhattak. Az a néhány sváb,
olasz lovag és kevés bajor segítség nem lehetett ele-
gendő. Kellött már hazai hadseregöknök lenni, mely
nem igazi magyar és nem pogány. Salamon bukása-
kor, 1074-ben negyvenöt királyi és hercegi várispán-
sági hadai állnak egymással szemben. Ezek közül va-
lami harminc megvolt már Szent István uralma ele-